

indeksisyys monietnisessä Helsingissä. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155659>.

MADSEN, LIAN MALAI – KARREBÆK, MARTHA SIF – MØLLER, JANUS SPINDLER (toim.) 2015: *Everyday languaging. Collaborative research on the language use of children and youth.* Trends in Ap-

plied Linguistics 15. Berlin: De Gruyter Mouton.

VISAKKO, TOMI 2015: *Self-promotion as semiotic behavior. The mediation of personhood in light of Finnish online dating advertisements.* Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/156288>.

Nimistöntutkijan uusi käsikirja

Carole Hough (toim.): *The Oxford handbook of names and naming.* Oxford: Oxford University Press 2016. 771 s. ISBN 978-0-19-965643-1.

Nimistöntutkimuksen opiskelija tai alasta muutoin kiinnostunut on voinut tutustua sen suomalaiseen tutkimusperinteesen erinomaisten perusteosten avulla (ks. Ainiala, Saarela & Sjöblom 2008, 2012). Edellinen laaja kansainvälinen yhteisö on kuitenkin jo kahden vuosikymmenen takaa (Eichler, Hilty, Löffler, Steger & Zgusta toim. 1995). Onneksi tilannetta päivittämään on ilmestynyt lähes 800-sivuinen *The Oxford handbook of names and naming*. Teoksen päätoimittaja on Glasgow'n yliopiston nimistöntutkimuksen professori Carole Hough, joka on toiminut myös International Council of Onomastic Sciencesin (ICOS) puheenjohtajana vuosina 2011–2014.

Teos koostuu 47 artikkelista, joiden kirjoittajina toimii 43 nimistöntutkimuksen ja lähitieteiden asiantuntijaa 12 maasta. Teos on jaettu seitsemään osaan: nimistöntutkimuksen teoriaan, paikan-nimiin, henkilönnimiin, kirjallisuuden nimiin, sosio-onomastiikkaan, nimistöntutkimukseen ja muihin tieteenaloihin

sekä muihin nimiin. Osa luokista on siis muodostettu nimen viittauskohteen tyyppin, osa taas teoreettisen ja metodologisen taustan perusteella. Ratkaisu on hivenero ongelmallinen, sillä se tuo osien välille toisteisuutta. Selvyuden vuoksi kuitenkin käsittelemme teosta tässä arvioissa saman jaottelun mukaisesti.

Nimistöntutkimuksen teoria

Teoksen ensimmäinen osio koostuu kolmesta laajasta artikkelista, joissa tarkastellaan nimien yleispiirteitä maailman kielissä kieliopin, merkityksen ja diskurssin näkökulmista. Osiossa käytetään runsaasti vaikeaselkoista käsitteistöä, joka oletetaan lukijalle tunnetuksi. Ratkaisua ei voi pitää etenkään opiskelijan näkökulmasta onnistuneena. Kiitettävää kuitenkin on, että kirjoittajat havainnollistavat esityksiään runsain esimerkein.

Willy Van Langendonckin ja Mark Van de Velden artikkelissa pohditaan nimien teoreettista määritelmää. He käsittelevät nimien pragmaattis-semanttisia piirteitä Euroopan ja Afrikan kielissä. Näin he esimerkiksi osoittavat, että nimillä on niin kutsuttu luontainen peruserkitys (esim. nimellä *Lontoo* on perus-

merkitys 'kaupunki'). Artikkelin ajatukset ovat pääpiirteissään samoja, joita Van Langendonck on esittänyt jo aiemmin (2007). Staffan Nyström käsittelee artikkelissaan sitä, onko nimillä merkitys. Kysymys on nimistöntutkimuksen historian vanhimpia, ja siihen ovat ottaneet kantaa useat tunnetut filosofit Platonista lähtien (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008: 38–39). Nyström käsittelee asiaa eri merkityskategorioiden (mm. leksikaalisen, propriksen ja emotionaalisen merkityksen) näkökulmista ja esittää, että nimillä on aina jonkinlainen merkitys, mutta sen laatu vaihtelee nimen mukaan. Esimerkiksi nimi *Storsjön* on leksikaaliselta merkitykseltään läpinäkyvä mutta *Vättern* ei enää ole. Nyström myös korostaa, että nimiä ja sanoja ei tulisi nähdä toisistaan täysin erillisinä kategorioina vaan mentaalisen leksikon kommunikoivina ja integroituneina osina. Osion päättävässä artikkelissa Elwys De Stefani tarkastelee erilaisia tieteenaloja, joissa nimiä tutkitaan diskurssin ja vuorovaikutuksen näkökulmasta. Näitä ovat muun muassa antropologia, nimien pragmatiikka, diskurssi-analyysi, sosio-onomastiikka ja vuorovaikutusonomastiikka. De Stefanin mukaan nämä kaikki ovat omalta osaltaan vaikuttaneet onomastiikan teorian kehittymiseen.

Paikannimet

Teoksen toinen osio on omistettu paikannimille. Kahdeksan artikkelin kokonaisuus painottuu maaseudun perinnäiseen paikannimistöön. Osa kirjoitusten aiheista on rajattu nimikategorian perusteella (asutusten, jokien, maankohoumien, saarten ja syrjäseudun nimet), osa teoreettisen lähestymistavan perusteella (tutkimusmenetelmät, nimenannon analogia). Osion loppupuolella luodaan silmäys myös kaupunkinimistöön.

Osion aloittaa Simon Taylorin artikkeli paikannimitutkimusten menetelmistä.

Taylor ei pyri tekemään kokonaisvaltaista yleiskatsausta metodologiaan vaan käsittelee aihetta omien, Fifen alueella Skotlannissa tekemiensä tutkimusten pohjalta. Hän perehdyttää lukijan esimerkiksi vanhojen asiakirjamuotojen huomioinnin tärkeyteen, kirjallisten ja suullisten lähdemateriaalien käyttöön sekä kenttätööhön. Tutkimusmenetelmät ovat keskeisessä roolissa myös Carole Houghin artikkelissa asutusnimitystä. Aluksi Hough tarkastelee asutusnimien rakennetta jakamalla ne kahteen pääluokkaan, deskriptiivisiin (esim. *Kööpenhamina*) ja ei-deskriptiivisiin nimiin (esim. *Aleksandria*). Tämän jälkeen hän esittelee kolme tutkimusasetelmaa, jotka hyödyntävät asutusnimiä: tietyn kieliryhmän asutuksen jäljittäminen, tietyn alueen asutushistorian tarkastelu sekä sanojen historiallisen merkityksen tutkimus.

Svante Strandbergin aiheena ovat joennimet. Hänen mukaansa ne edustavat Euroopan vanhinta säilynyttä paikannimistöä. Esimerkiksi nimistä *Loire* ja *Thames* on mainintoja jo antiikin Rooman ajalta. Strandbergin mukaan Euroopan joennimistä on löydettävissä vielä tänäkin vanhempaa ainesta. Hän ottaa esimerkiksi kantaindoeuroopan aikaisen sanavartalon **er-/*or-* 'laittaa liikkeelle', joka löytyy esimerkiksi nimistä *Ayr* (Skotlanti), *Ara* (Espanja) ja *Aar* (Alankomaat). Yhteisen kantaindoeurooppalaisen jokinimistön olemassaolosta ei ole kuitenkaan saavutettu yksimielisyyttä (ks. esim. Gaşiorowski 2012).

Siinä missä asutus- ja vesistönimiä on tutkittu laajalti, maankohoumien, saarten ja syrjäseudun nimet ovat esiintyneet kirjallisuudessa harvemmin. Tämän voi havaita myös tavoista, joilla niitä käsitellään arvioitavassa kokoelmassa. Esimerkiksi Julia Kuhn käyttää artikkelinsa ensimmäiset sivut sen määrittelyyn, millaisia tarkoituksia hän sisällyttää syrjäseudun nimien (*rural names*) kategoriaan. Peder Gammeltoft taas perustelee monen kap-

paleen verran saarten nimien tutkimuksen tärkeyttä. Hänen mukaansa niissä tapahtuu muita nimikategorioita vähemmän muutoksia, joten ne ovat erinomainen väline kieli- ja asutushistorian tutkimiseen. Peter Drummond puolestaan pohtii sitä, miksi mäkien ja vuorten nimet ovat nuoria sekä herkästi vaihtuvia. Hänen mukaansa tämä selittyy sillä, että yksittäisillä maankohoumilla ei ole ollut taloudellista arvoa entisaikojen eurooppalaisille.

Teoksen ainoa kaupunkien suunnitteluun nimistöön keskittyvä artikkeli on Bertie Neethlingin kirjoitus muutoksista kadunnimissä. Neethling aloittaa käsittelemällä nimen ja paikan suhdetta sekä sitä, millaista symboliikkaa liittyy muistoniimiin eli jonkin henkilön tai tapahtuman muistoksi annettuihin nimiin. Artikkelin pääosassa ovat kuitenkin kadunnimien poliittiset muutosprosessit apartheidin jälkeisessä Etelä-Afrikassa. Esimerkit ovat mielenkiintoisia ja havainnollistavat hyvin nimiin sisältyvää symboliarvoa. Toisaalta ne syövät tilaa aiheen yleisemmältä tarkastelulta. Teokselta jääkin kaipaamaan kattavampaa yleiskuvaa kaavanimistöstä.

Stefan Brinkin aiheena ovat siirrynnäisnimet eli toisaalla jo olemassa olevaan nimeen pohjautuvat paikannimet. Artikkelin esimerkinimet ovat useilta eri kielialueilta, joten kirjoitus tarjoaa hyvän yleisesityksen erityyppisistä metaforisista ja metonymisistä nimistä. Lopuksi Brink esittää siirrynnäisnimien luokittelumallin, jossa erotetaan puhtaasti siirrynnäiset (esim. Uuden-Seelannin *Christchurch* tai Ruotsin *Uppsala*) sellaisista nimistä, jotka ovat saaneet vaikutteita jostakin olemassa olevasta nimimallista (esim. *New York*).

Henkilönnimet

Teoksen kolmas, henkilönnimiä käsittelevä osio alkaa Edwin D. Lawsonin laajalla yleiskatsauksella 15 henkilönnimi-

systemiin eri puolilta maailmaa. Mukaan on valittu niin valtioita (pääosin suurvaltoja, kuten Yhdysvallat, Iso-Britannia, Saksa, Ranska ja Kiina) kuin etnisiä ryhmiä (maorit, zulut, juutalaiset). Valinnoissa on havaittavissa teoksen Eurooppa-keskeisyys: mukaan on otettu muutama väkiluvultaan pienehkö eurooppalainen valtio (Unkari, Kreikka, Alankomaat), kun taas muualta maailmasta on sivuutettu useita suuria ja runsasväkisiä alueita (mm. Intia, Venäjä, Latinalainen Amerikka ja valtaosa Afrikasta). Tämä tosin saattaa johtua osaksi siitä, että kattavia yleisesityksiä ei toistaiseksi ole saatavilla kaikkialta maailmasta.

Osion seuraavissa artikkeleissa näkökulmaa tarkennetaan etunimiin, sukunimiin ja lisänimiin. Katharina Leibringin diakroninen katsaus Euroopan etunimiperinteisiin ulottuu antiikin Rooman ajalta 2010-luvun alkuun asti. Fennistisesti ilahduttavaa on, että Minna Saarelman osuus *Names in focus* -teoksessa (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2012) saa artikkelissa kiitettävästi huomiota. Toisaalta taas Patrick Hanksin ja Harry Parkinin artikkeli sukunimistä latistuu suomalaisittain siihen, että maamme sukunimistöä käsittelevä lyhyt kappale sisältää paitsi asiavirheen (suomalaisia sukunimiä väitetään patronyymeiksi, joihin olisi lisätty päätte *-nen*) myös väärin merkityn lähteen (molemmat s. 231). Nyt jo edesmenneen ruotsalaistutkija Eva Bryllan artikkeli lisänimistä puolestaan käsittelee aihettaan monipuolisesti muun muassa nimien funktioiden ja morfologian sekä nimenannon perusteiden näkökulmista.

Etnonyymejä eli etnisten ryhmien nimiä käsittelee Adrian Koopman. Hänen kotimaastaan, siirtomaaisäntien ja apartheidin koettelemasta Etelä-Afrikasta poimitut esimerkit havainnollistavat erinomaaisesti etnisyyden käsitteeseen liittyviä ongelmia. Artikkelin asema teoksessa tosin on sikäli kiistanalainen, että monissa kielissä, muun muassa suomessa, etnonyymejä ei pidetä propreina vaan appella-

tiivaina. Tämä ristiriita on kuitenkin huomioitu artikkelin johdannossa.

Osion kaksi viimeistä artikkelia käsittelevät henkilönimityskäsitteiden suhdetta antropologiaan ja sukututkimukseen. Kirjoitukset havainnollistavat, kuinka mainittujen tieteenalojen yhteistyö hyödyttää kaikkia osapuolia. Lähestymistapansa puolesta kirjoitukset olisivat sijoitettavia nimistö- ja sukututkimuksen kytköksiä muihin tieteenaloihin käsittelevään osioon. Artikkelien kirjoittajat, Ellen S. Bramwell ja George Redmonds, ovat Isosta-Britanniasta, mikä näkyy tarkastelun voimakkaana painottumisena kyseiselle alueelle. Muualla tehtyihin tutkimuksiin vedetään yhteyksiä harvoin ja ylimalkaisesti.

Kirjallisuuden nimet

Kirjallisuuden nimistön (*literary names*) tutkimus tarkoittaa erilaisten kaunokirjallisuudessa esiintyvien nimien tutkimusta. Se on toistaiseksi painottunut henkilö- ja paikannimiin mutta ei sulje pois muita nimikategorioita. Kuten päätoimittaja Hough teoksen johdannossa toteaa, kirjallisuuteen kohdistuva nimistö- ja sukututkimus on vielä hyvin varhaisessa vaiheessa, etenkin jos sitä vertaa paikan- ja henkilönnimien tutkimukseen. Tämä käy ilmi myös osion aloittavasta Grant W. Smithin artikkelista ”Theoretical foundations of literary onomastics”. Otsikosta huolimatta artikkeli on lähinnä yleiskatsaus nimen ja merkityksen välisestä suhteesta käydyn keskustelun historiaan – kirjallisuuden nimet jäävät artikkelissa varsin ohueksi sivujuonteeksi.

Teoksen erikoisin artikkeli lienee Bertie Neethingin analyysi nimien käytöstä populaarimusiikin sanoituksissa. Esimerkeiksi on valittu Billy Joelin *We didn't start the fire* sekä Christopher Torrinn *Hot gates*. Kummankin kappaleen sanoitukset koostuvat pääasiassa erisnimistä, joten kappaleiden sanomat rakentuvat nimiin liittyvien konnotaatioiden varaan. Kirjoitus on sinänsä hyvin laadittu, mutta täl-

laisten tapaustutkimusten paikka ei nähdäksemme ole tieteenalan käsikirjassa.

Osion kolme muuta artikkelia esittelevät erilaisia näkökulmia kaunokirjallisuuden nimien tutkimiseen. Birgit Falck-Kjallquist käsittelee genren perusteella rajattuja tutkimuksia (esim. salapoliisikirjallisuus, sarjakuvat, runous). Karina van Dalen-Oskamin aiheena on laajojen kaunokirjallisten aineistojen korpuslingvistinen hyödyntäminen. Paul Cavill puolestaan tarkastelee kaunokirjallisuuden nimiä suhteessa nimikäytäntöihin teoksen julkaisuajankohdan yhteiskunnassa. Artikkelien yhteisenä ongelmana on aieman tutkimuksen vähäisyys: yksittäisiä tutkimuksia referoidaan ja arvioidaan tarpeettomankin perusteellisesti.

Sosio-onomastiikka

Sosio-onomastiikkaa käsittelevä osio koostuu seitsemästä artikkelista. Sen avaa Terhi Ainialan laatima yleisesitys, jossa käsitellään monipuolisesti tutkimusalan historiaa ja metodologiaa. Esimerkkien kautta esille nostetaan alalle ominaisia kysymyksenasetteluja, paikannimien tuntemuksen ja käytön tutkimuksesta etunimitrendeihin ja kansanonomastiikkaan asti. Esimerkit ja kirjallisuusviitteet osoittavat, että alalla on vahvat perinteet erityisesti meillä Suomessa ja Pohjoismaissa.

Emilia Aldrinin aiheena on nimen ja identiteetin välinen suhde. Teeman alle mahtuu useita kiinnostavia henkilönnimiin liittyviä tutkimusaiheita, kuten nimen yhteys etniseen identiteettiin, nimen vaihtamisen merkitys identiteetille sekä se, miten identiteetin ilmentäminen eroaa reaali maailmassa ja verkkoympäristöissä. Aldrin käsittelee aihettaan tiiviisti mutta monipuolisesti ja ohjaa lukijan runsaiden lähdeviitteiden avulla aihetta tarkemmin käsittelevän kirjallisuuden äärelle. Hän myös esittää ehdotuksia tulevien tutkimusten aiheiksi poikkeuksellisen ekspli-

siittäisesti ja konkreettisesti, mikä varmasti on hyödyllistä etenkin opinnäytteidensä aiheita pohtiville opiskelijalukijoille.

Guy Puzeyn artikkeli esittelee kielimaiseman tutkimusta. Vaikka kielimaisema on ollut etupäässä sosiolingvistikan tutkimusaihe, on se perusteltua huomioda myös nimistöntutkimuksen käsikirjassa, sillä niin nimien poliittiset ulottuvuudet kuin kaupallinen nimistö ovat keskeisiä tekijöitä kielimaisemassa. Artikkelin tarjoaa erinomaisen katsauksen kielimaiseman käsitteen määrittelyyn sekä tutkimusalan kehitykseen, metodiikkaan ja suuntauksiin. Lopussa myös avataan mahdollisuuksia tuleville tutkimuksille.

Laura Kostanski lähestyy nimistöä kehittämänsä *toponymic attachment* -teorian (voitaneen suomentaa ”paikannimi-assosiaation teoriaksi”) näkökulmasta. Teorian mukaan emme muodosta mielikuvia ainoastaan paikoista vaan myös paikannimistä, jopa itse paikasta riippumatta. Nimien roolia paikan luomisessa tarkastellaan ansiokkaasti muun muassa kulttuurimaantieteen työkaluin. Aiheen käsittely on kuitenkin melko teoreettista; käsikirjateokseen olisi sopinut hieman yleistajuisemmaksi muotoiltu esitys.

Irma Taavitsaisen ja Andreas H. Juckerin aiheena ovat henkilöistä käytettävät puhuttelumuodot ja tittelit. Puheessa voidaan viitata samaan henkilöön lukuisilla eri tavoilla (esim. *Mom, Mary, Mrs Baker, she*). Valitut muodot heijastavat puhujien arvoja ja asenteita, joten analysointi voi olla hedelmällistä paitsi nimistöntutkimuksen myös esimerkiksi teksti- ja keskusteluanalyysin kannalta. Aiheen käsittely painottuu englanninkielisiin maihin ja etenkin puhuttelukäytäntöjen kehitysvaiheisiin englannin historiassa.

Pseudonyymeistä eli salanimistä kirjoittavan Katarzyna Aleksiejukin artikkelissa vahvimmin esille nousevat verkon käyttäjänimet. Päähuomio on nimikategorioista käytettävässä terminologiassa, kun taas nimien ominaisuuksien esittely

jää hyvin pinnalliseksi. Terminologiset kaaviot eivät ole kovin selkeitä eivätkä havainnollisia. Myös lähteiden käytössä on toivomisen varaa: Useat viitatuista tutkimuksista on kirjoitettu slaavilaisilla kielillä, kun taas keskeisimpiä englanninkielisiä artikkeleja on jätetty mainitsematta. Monin paikoin Aleksiejuk myös viittaa Wikipediaan tai vähemmän tunnettuihin verkkosanakirjoihin ottamatta kantaa niiden luotettavuuteen.

Paula Sjöblomin artikkeli tarjoaa tii- viin ja kattavan yleisesityksen kaupallisesta nimistöstä. Näkökulmina ovat muun muassa kaupallisten nimien historia sekä kielelliset ja semanttiset ominaisuudet. Kuten artikkelin lopussa todetaan, kaupalliset nimet ovat hyvin näkyvä osa nyky maailmaa. Ne ovat kiinnostavia tutkimuskohteita paitsi nimistöntutkijoille myös esimerkiksi kielimaiseman tutkijoille. On harmillista ja hieman outoakin, että tälle kasvavalle tutkimusalalle on suotu teoksessa tilaa vain yhden artikkelin verran.

Nimistöntutkimus ja muut tieteenalat

Nimistöntutkimus on perinteisesti ollut tieteidenvälistä tutkimusta, ja viime aikoina monitieteiset tutkimusasetelmat ovat yleistyneet entisestään. Tämä on havaittavissa myös arvioitavan käsikirjan rakenteesta, sillä nimistöntutkimuksen kytköksiä muihin tieteenaloihin esiteltävä osio on teoksen laajin. Kymmenestä artikkelista osa pysyytättyy kielitieteiden sisällä, osa taas suuntaa täysin muille tieteenaloille.

Artikkeleista kolme käsittelee nimistöntutkimuksen suhdetta menneisyyttä tutkiviin tieteenaloihin: arkeologiaan, historiaan ja historialliseen kielitieteeseen. Richard Jonesin artikkeli havainnollistaa, kuinka arkeologia ja nimistöntutkimus voivat täydentää toisiaan. Hän muun muassa esittelee metodin, jossa arkeologi-

sia kohteita voidaan etsiä paikannimien perusteella (ks. myös Ruohonen 2013). Gillian Fellows-Jensen puolestaan keskittyy Englannin ajallisten paikannimikerrostumien esittelyyn eikä juurikaan arvioi nimistön- ja historian tutkimuksen merkitystä toisilleen yleisemmällä tasolla. Historiallisen kielitieteen näkökulmaa nimiin esittelevän Richard Coatesin mukaan nimien avulla voidaan esimerkiksi jäljittää kirjoitettuja lähteitä edeltäneitä sanoja tai jopa kadonneita kieliä. Toisaalta hän muistuttaa aiheellisesti, että erisnimet eivät välttämättä muutu samojen äännehistoriallisten lakien mukaisesti kuin yleisnimet.

Menneisyyden tutkimus on esillä myös osion kahdessa muussa artikkelissa. Kay Muhr kuvaa paikannimien ja uskontotieteen suhdetta omien, esikristilliseen Irlantiin kohdistuneiden tutkimustensa kautta. Leksikografiaa edustava Alison Grant puolestaan tuo kiinnostavasti esiin, että varhaisimmat esiintymät monista lekseemeistä on löydetty asiakirjojen paikannimistä. Paikannimet mahdollistavat myös kielestä jo kadonneiden sanojen löytämisen. Esimerkiksi muinaisenglannin **pohhal/*pocca* 'kuusipeura' on löydettyissä paikannimistä mutta ei muista kirjallisista lähteistä.

Peder Gammeltoftin nimiä ja maantiedettä käsittelevä artikkeli pureutuu yhtäältä maastonmuotoja ilmentäviin paikannimiin ja toisaalta nimistön hyödyntämiseen paikkateknologiassa. Ensimmäinen teema on esillä jo paikannimiosiossa, kun taas jälkimmäistä käsitellään artikkelissa harmittavan lyhyesti. Paikannimitietokannoista ja niihin liittyvistä teknologisista haasteista olisi kenties saanut laadittua kokonaan oman artikkelinsa. Berit Sandnes puolestaan tarjoaa kattavan ja helposti lähestyttävän esityksen *kontaktionomastiikaksi* kutsumastaan tutkimusalasta. Paikannimet lainautuvat herkästi kielestä toiseen ja ovat siksi kiinnostava kohde paitsi nimistön- myös

kielikontaktien tutkijan näkökulmasta. Artikkelin lopun tapaustutkimus Uudesta Ruotsista (*Nova Suecia*), ruotsalaisten 1600-luvulla Pohjois-Amerikan itäranikolle perustamasta siirtokunnasta, havainnollistaa hyvin artikkelin teemaa.

Margaret Scottin dialektologiaa käsittelevä artikkeli keskittyy lähinnä brittienglannin murteisiin. Vaikka muun muassa Heikki Paunosen tutkimukset Stadin slangista tulevatkin mainituiksi, olisi artikkelilta toivonut laajempaa näkökulmaa. Andreas Teutsch puolestaan käsittelee nimiä lakitieteen näkökulmasta. Hän tarkastelee, millaisia vaatimuksia ja rajoitteita kansalliset ja kansainväliset lait asettavat esimerkiksi henkilönnimille tai kaupallisille nimille. Hän myös käy läpi erilaisia todellisia ja mahdollisia esimerkitapauksia nimien käyttöön liittyvistä riidoista ja konflikteista. Serge Brédartin artikkeli nimistöntutkimuksesta ja kognitiivisesta psykologiasta puolestaan pureutuu henkilönnimien muistamisen vaikeuteen ja sen syihin. Brédart esittelee nimistöntutkimuksen alalla toistaiseksi harvakseltaan esillä olleen tutkimusongelman selkeästi ja kattavasti.

Kokonaisuutena muut tieteenalat -osio tarjoaa useita mielenkiintoisia esimerkkejä tieteidenvälisen yhteistyön mahdollisuuksista. On kuitenkin huomautettava, että osion artikkelit keskittyvät lähinnä paikannimiin. Kenties muille nimikategorioille olisi voinut antaa enemmän tilaa. Artikkelit sisältävät myös jonkin verran tois-toa aiempiin osioihin nähden. Esimerkiksi Fellows-Jensen analysoi samoja esimerkinimiä kuin Strandberg joennimiä käsittelevässä artikkelissaan. Tähän olisi suonut teoksen toimitusvaiheessa puuttuvan.

Jonkinlaisena ongelmana voidaan pitää myös sitä, että osion artikkelit on otsikoitu tieteenalojen mukaan: "Names and archaeology", "Names and dialectology" ja niin edelleen. Tällaiset otsikot antavat ymmärtää, että artikkelit ovat yhteenve-toja nimien merkityksestä mainitulla tie-

teenalalla. Todellisuudessa useiden kirjoitusten näkökulma aiheeseen on kuitenkin varsin suppea. Esimerkiksi Brédartin artikkeli ”Names and cognitive psychology” käsittelee vain yhtä alan tutkimuskysymyksistä. Tältäkin osin teoksen toimittajilta olisi toivonut hieman enemmän panostusta toimitustyöhön.

Muut nimet

Teoksen viimeinen osio sisältää kuusi poimintaa sellaisista nimikategorioista, joita ei ole käsitelty aiemmissa osioissa. Artikkeleista kolme käsittelee liikennevälineiden nimiä. Guy Puzey tarjoaa tiiviin katsauksen lentokoneiden, erityisesti sotilaskoneiden nimiin, Richard Coates veturien ja junien nimiin ja Malcolm Jones laivojen nimiin. Artikkeleissa painottuu vahvasti brittiläinen nimistö, mikä on nimien historian näkökulmasta luontevaa, sillä Britannia on ollut pitkään liikenteen kehityksen eturintamassa. Nykypäivän nimistön osalta lukija sen sijaan jää kaipaamaan kansainvälisempää katsantoa.

Katharina Leibring esittelee eläinten nimien tutkimusta asiantuntevasti. Artikkelissa käydään tiiviisti läpi niin tuotanto-, lemmikki- kuin eläintarhan eläinten nimeämisen erityispiirteet. Kunkin eläinlajin nimistä tehtyjä tutkimuksia esitellään useiden esimerkkien kautta. Marc Alexanderin artikkeli tähtitieteellisestä nimistöstä tarjoaa sekä historiallisen näkökulman nimien taustoihin että katsauksen nykyisiin nimeämiskäytäntöihin. Adrian Koopman esittelee talonnimien semantiikkaa, funktioita ja käyttöä. Esimerkit ovat peräisin lähinnä Etelä-Afrikasta.

Viimeisen osion artikkelit tarjoavat kiinnostavia näkökulmia usein vähemmälle huomiolle jääneisiin nimikategorioihin. Artikkelit ovat kuitenkin melko suppeita, ja osa niistä tarkastelee hyvin rajallista joukkoa esimerkitapauksia antamatta kunnollista kuvaa nimikategorian yleispiirteistä. Osio tuntuu ylipäänsä hie-

man suppealta. Olisiko esimerkiksi kaupalliselle nimistölle voinut antaa enemmän tilaa tässä yhteydessä?

Jyviä ja akanoita

Monumentaalinen käsikirja on kunnioitettava voimanponnistus nimistöntutkijoiden kansainväliseltä yhteisöltä. Teos selkeyttää kokonaiskuvaa useista onomastiikan osa-alueista ja nostaa esille uusia, tähän asti vähälle huomiolle jääneitä näkökulmia. Painotukset tuntuvat kuitenkin paikoin erikoisilta. Kirjallisuuden nimistö on toistaiseksi ollut suhteellisen pieni tutkimusala, eikä se ole osoittanut muita nimistöntutkimuksen osa-alueita suurempia kasvun merkkejä. Niinpä sen nostaminen onomastiikan keskeiseksi osa-alueeksi paikan- ja henkilönnimien tutkimuksen rinnalle ei tunnu aivan perustellulta. Kaupallinen nimistö sen sijaan olisi ansainnut tilaa enemmänkin kuin vain yhden artikkelin verran.

Teoksen kirjoittajina toimii nimistöntutkijoita tohtorikoulutettavista professoreihin. On toki lähtökohtaisesti myönteistä, että alan käsikirjassa äänensä saa kuuluviin laaja joukko uransa eri vaiheissa olevia tutkijoita. Tästä syystä kirjoitusten taso on kuitenkin vaihteleva. Lisäksi ongelmana on, ainakin näin Suomesta katsottuna, teoksen voimakas painottuminen Isoon-Britanniaan. Useissa brittiläisten tutkijoiden laatimissa artikkeleissa viittaukset muualla tehtyihin tutkimuksiin ovat valitettavan harvassa. Näistä ongelmista ovat viime kädessä vastuussa teoksen toimittajat. Kirjoitusvastuun keskittäminen hieman pienemmälle joukolle ja toisaalta kansainvälisen osaamisen laajempi hyödyntäminen olisivat voineet tehdä teoksesta yhtenäisemmän ja laadultaan tasaisemman.

The Oxford handbook of names and naming sisältää paljon käyttökelpoista käsikirjamateriaalia. Lukijalle jää kuitenkin suuri työ erotella jyvät akanoista tässä

lähes 800 sivun kokonaisuudessa. Useat artikkelit ovat luonteeltaan enemmän tapausesimerkkejä kuin yleiskatsauksia. Näistä syistä teos soveltuu paremmin kokeneelle asiantuntijalle tietämyksen päivittämiseen ja laajentamiseen kuin vasta-alkajalle nimistöntutkimuksen perusteiden opiskeluun.

LASSE HÄMÄLÄINEN
etunimi.j.sukunimi@helsinki.fi

JAAKKO RAUNAMAA
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

VÄINÖ SYRJÄLÄ
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Lähteet

- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA
– SJÖBLÖM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2012: *Names in focus. An introduction to Finnish onomastics*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- EICHLER, ERNST – HILTY, GEROLD –
LÖFFLER, HEINRICH – STEGER, HUGO

- ZGUSTA, LADISLAV (toim.) 1995: *Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik. Name studies. An international handbook of onomastics. Les noms propres. Manuel international d'onomastique*. Berlin: Walter de Gruyter.
- GĄSIOROWSKI, PIOTR 2012: Against Old European. Why we need to be more specific. Esitelmä tapahtumassa Etymology and the European lexicon. 14th Fachtagung of the Indogermanische Gesellschaft. Kööpenhaminan yliopisto, 17–22 syyskuuta 2012. https://www.academia.edu/2009897/Against_Old_European_Why_we_need_to_be_more_specific (9.3.2017).
- RUOHONEN, JUHA 2013: Kirkollisen kulttuurin alkulähteillä. Kaarinan Ravattulan varhaiskeskiaikainen kirkko ja kirkkoma. – *Historiallinen Aikakauskirja* 111 s. 433–440.
- VAN LANGENDONCK, WILLY 2007: *Theory and typology of proper names*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Keskustelunanalyysi nyt

Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.): *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*. Tampere: Vastapaino 2016. 447 s. ISBN 978-951-768-567-2.

Ensimmäinen keskustelunanalyysin suomenkielinen perusteos, Liisa Tainion (1997) toimittama *Keskustelunanalyysin perusteet*, julkaistiin noin kaksikymmentä vuotta sitten. Sen jälkeen keskustelunanalyysissä on tapahtunut paljon sekä Suomessa että maailmalla. Suomen osalta on syitä mainita erityisesti Marja-Leena Sor-

josen johtama Intersubjektiiivisuus vuorovaikutuksessa -huippuyksikkö, joka on tehnyt Helsingistä yhden keskustelunanalyttisen tutkimuksen tärkeimmistä keskuksista. Näin ollen voi sanoa, että oli jo aikakin saada uusi suomenkielinen perusteos. Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm ovat ottaneet haasteen vastaan: heidän toimittamansa *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* ilmestyi vuoden 2016 loppupuolella.

Stevanovic ja Lindholm ovat lähteneet rohkeasti tekemään aivan uudenlaista